CEVAPLI KİTAPÇIK

Soru	1	2	3	4	5	6	Toplam
Puan	18	12	18	18	12	22	100

6 açık uçlu / kısa cevaplı soru · 100 puan. Yanıtlarında istenen işlem, gerekçe ve kanıtı göster.

Yazılı provasıdır. Okulunun seçtiği senaryoyu kontrol et.

1. Nasıl ve niçin soruları · 18 puan

Yer bilimci, depremin oluşumunu yer kabuğundaki hareketler ve ölçüm verileriyle açıklar. Dinî düşünceyi inceleyen bir araştırmacı ise afetten etkilenenlere yardım etmenin ahlaki sorumluluğunu tartışır.

İki incelemenin soru ve yöntemlerini karşılaştırınız. Bu örneğe dayanarak din ile bilimin her konuda aynı soruyu sorduğu iddiasını değerlendiriniz.

Örnek yanıt

Yer bilimci fiziksel oluş mekanizmasını gözlem, ölçüm ve bilimsel açıklamayla araştırır. Dinî düşünce araştırması yardımın anlamını, değerini ve ahlaki sorumluluğu dinî kaynak ve yorumlar üzerinden ele alır. Örnekte sorular ve yöntemler farklıdır; bütün din ve bilim araştırmalarının aynı soruyu sorduğu sonucu çıkarılamaz.

• Yer bilimci fiziksel oluş mekanizmasını gözlem, ölçüm ve bilimsel açıklamayla araştırır.

• Dinî düşünce araştırması yardımın anlamını, değerini ve ahlaki sorumluluğu dinî kaynak ve yorumlar üzerinden ele alır.

• Örnekte sorular ve yöntemler farklıdır; bütün din ve bilim araştırmalarının aynı soruyu sorduğu sonucu çıkarılamaz.

Dikkat: Depremin fiziksel mekanizmasını açıklamak yerine yalnız ahlaki bir yargı yazmak.

2. Çeviriden araştırmaya · 12 puan

İslam medeniyetindeki bilimsel faaliyetler sırasında farklı dillerdeki eserler çevrilmiş; bazı bilgiler karşılaştırılmış, eleştirilmiş ve yeni gözlem ve hesaplamalarla geliştirilmiştir.

Çevirilerin bilgi birikimine bir katkısını açıklayınız. Verilen bilgilere göre bu faaliyetleri yalnızca kopyalama olarak nitelemek neden yetersizdir?

Örnek yanıt

Çeviriler farklı kültürlerin bilgi birikimine erişimi ve bilgilerin ortak bir dilde karşılaştırılmasını kolaylaştırmıştır. Eleştirme, yeni gözlem ve hesaplamalar yapma bilgiyi yeniden üretme ve geliştirme faaliyetleridir; bu nedenle süreç yalnız kopyalamaya indirgenemez.

• Çeviriler farklı kültürlerin bilgi birikimine erişimi ve bilgilerin ortak bir dilde karşılaştırılmasını kolaylaştırmıştır.

• Eleştirme, yeni gözlem ve hesaplamalar yapma bilgiyi yeniden üretme ve geliştirme faaliyetleridir; bu nedenle süreç yalnız kopyalamaya indirgenemez.

Dikkat: Çeviri yapılmasını özgün araştırmanın hiç bulunmadığının kanıtı saymak.

3. Gelişmenin koşulları · 18 puan

Bir tarihçi bilimsel gelişmeyi açıklarken kütüphaneleri, eğitim kurumlarını, araştırmacılar arasındaki bağlantıları ve araştırmaya sağlanan desteği birlikte inceliyor.

Bu unsurlardan ikisinin bilimsel gelişmeye nasıl katkı sağlayacağını açıklayınız. Gelişmeyi yalnız tek tek bilim insanlarının yeteneğiyle açıklamak neden eksiktir?

Örnek yanıt

Kütüphane veya eğitim kurumlarının katkısı doğru açıklanır: bilgiye erişim, birikimin korunması ya da yeni araştırmacıların yetişmesi. Araştırmacılar arası bağlantı veya araştırma desteğinin katkısı doğru açıklanır: bilgi alışverişi, çalışmaların karşılaştırılması ya da araştırma için zaman ve araç sağlanması. Bireysel yetenek yanında bilginin dolaşımı, kurumlar ve toplumsal destek de araştırmanın gelişme koşullarını etkiler.

• Kütüphane veya eğitim kurumlarının katkısı doğru açıklanır: bilgiye erişim, birikimin korunması ya da yeni araştırmacıların yetişmesi.

• Araştırmacılar arası bağlantı veya araştırma desteğinin katkısı doğru açıklanır: bilgi alışverişi, çalışmaların karşılaştırılması ya da araştırma için zaman ve araç sağlanması.

• Bireysel yetenek yanında bilginin dolaşımı, kurumlar ve toplumsal destek de araştırmanın gelişme koşullarını etkiler.

Dikkat: Bilimsel gelişmeyi içinde oluştuğu kurumsal ve toplumsal koşullardan tamamen bağımsız görmek.

4. Kurumların farklı işlevleri · 18 puan

İslam medeniyetinin farklı dönemlerinde medreseler ve rasathaneler bilgi üretimi ve aktarımında rol oynamıştır.

Medrese ile rasathanenin temel işlevlerini yazınız. Bu kurumların aynı işlevi gördüğü iddiasını bir fark belirterek değerlendiriniz.

Örnek yanıt

Medrese, düzenli eğitim ve öğretim yapılan, farklı dönemlerde çeşitli ilimlerin okutulduğu kurumdur. Rasathane, gök cisimleriyle ilgili gözlem ve hesaplamaların yapıldığı kurumdur. Her ikisi bilgiyle ilişkili olsa da medresenin temel işlevi eğitim, rasathanenin temel işlevi astronomi gözlemi ve araştırmasıdır.

• Medrese, düzenli eğitim ve öğretim yapılan, farklı dönemlerde çeşitli ilimlerin okutulduğu kurumdur.

• Rasathane, gök cisimleriyle ilgili gözlem ve hesaplamaların yapıldığı kurumdur.

• Her ikisi bilgiyle ilişkili olsa da medresenin temel işlevi eğitim, rasathanenin temel işlevi astronomi gözlemi ve araştırmasıdır.

Dikkat: Rasathaneyi yalnız dinî eğitim veren okul olarak tanımlamak.

5. Araştırmaya uygun kurum · 12 puan

Bir araştırmacı grubu geçmişte gök cisimlerinin hareketlerinin nasıl gözlendiğini inceliyor. Başka bir grup hastaların bakım ve tedavisinin yapıldığı kurumları araştırıyor.

İlk grubun rasathane, ikinci grubun darüşşifa belgelerini incelemesi neden uygundur? Her kurumun işleviyle ilişki kurunuz.

Örnek yanıt

Rasathanelerde gök cisimleri gözlenip astronomik ölçüm ve hesaplamalar yapıldığından ilk grubun sorusuna ilişkin belgeler bulunabilir. Darüşşifalarda hastaların bakım ve tedavisi yapıldığından ikinci grubun sorusuna ilişkin belgeler bulunabilir.

• Rasathanelerde gök cisimleri gözlenip astronomik ölçüm ve hesaplamalar yapıldığından ilk grubun sorusuna ilişkin belgeler bulunabilir.

• Darüşşifalarda hastaların bakım ve tedavisi yapıldığından ikinci grubun sorusuna ilişkin belgeler bulunabilir.

Dikkat: Darüşşifa ile rasathanenin işlevlerini birbirine karıştırmak.

6. Çalışmaları sınıflandırma · 22 puan

Bir sergide Hârizmî'nin bilinmeyenli eşitliklerin sistematik çözümüne, İbnü'l-Heysem'in ışığın yayılması ve görmenin gerçekleşmesine, İbn Sînâ'nın hastalıkların tanı ve tedavisine ilişkin çalışmaları tanıtılıyor.

Bu üç çalışmayı ilgili bilim alanlarıyla eşleştiriniz. Bu eşleştirmenin, adı geçen kişilerin bütün çalışmalarını kapsadığı sonucu çıkarılabilir mi? Açıklayınız.

Örnek yanıt

Hârizmî'nin cebir çalışmaları matematik alanındadır. İbnü'l-Heysem'in ışık incelemeleri optik veya fizik alanındadır. İbn Sînâ'nın tıp eserleri tıp alanındadır. Verilen örnekler yalnız belirtilen çalışmaları sınıflandırır; bu kişilerin başka alanlarda çalışmadığı sonucu çıkarılamaz.

• Hârizmî'nin cebir çalışmaları matematik alanındadır.

• İbnü'l-Heysem'in ışık incelemeleri optik veya fizik alanındadır.

• İbn Sînâ'nın tıp eserleri tıp alanındadır.

• Verilen örnekler yalnız belirtilen çalışmaları sınıflandırır; bu kişilerin başka alanlarda çalışmadığı sonucu çıkarılamaz.

Dikkat: Bir bilim insanına ait tek örnekten onun bütün çalışmalarını tek alana indirgemek.